

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Навчально-науковий інститут права
Кафедра інтелектуальної власності та інформаційного права

«До захисту у ЕК допустити»
Завідувач кафедри інтелектуальної
власності та інформаційного права
д.ю.н., проф. Кодинець А.О.

(підпис)

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

Форми та способи захисту інтелектуальної власності

Студентки 2 року навчання ОР «Магістр»
1 групи «Правова охорона й захист прав
інтелектуальної власності»
спеціальності 081 «Право»
заочної форми навчання
Мартинової Анастасії Андріївни

Науковий керівник:
кандидат юридичних наук, доцент
Харченко Олеся Степанівна

Рецензент:

Київ – 2022

ЗМІСТ

Магістерське завдання	3
Календарний план	4
Анотації роботи	6
ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	12
1.1. Поняття захисту прав інтелектуальної власності.....	12
1.2. Види порушень прав інтелектуальної власності	15
РОЗДІЛ 2. ФОРМИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ... 23	23
2.1. Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності	23
2.2. Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності	31
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	39
3.1. Адміністративно-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності	39
3.2. Цивільно-правовий та господарсько-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності.....	45
3.3. Кримінально-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності	50
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Завідувач кафедри інтелектуальної
власності та інформаційного права
доктор юридичних наук, проф.
Кодинець А.О.

«__» _____ 2022 року

МАГІСТЕРСЬКЕ ЗАВДАННЯ

Мартиной Анастасії Андріївни, студентки 2 року навчання заочної форми за
освітньою програмою «Інтелектуальна власність»

1. Тема роботи: Форми та способи захисту інтелектуальної власності.
2. Термін здачі роботи керівнику для підготовки відгуку: 11 листопада 2022 року.
3. Робота виконується на базі: Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
4. Теоретичне завдання: дослідження теоретичних засад захисту права інтелектуальної власності, а також аналіз форм та способів захисту права інтелектуальної власності.
5. Практичне завдання: комплексний аналіз охорони та захисту прав інтелектуальної власності та розробка шляхів удосконалення національного законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності.
6. Сфера застосування результатів роботи: наукове середовище, навчальний процес, правозастосовна діяльність, правотворчість.
7. Завдання вручено студенту: 01 березня 2022 року.

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Завідувач кафедри інтелектуальної
власності та інформаційного права
доктор юридичних наук, проф.
Кодинець А.О.

« ___ » _____ 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Мартиної Анастасії Андріївни, студентки 2 року навчання заочної форми за
освітньою програмою «Інтелектуальна власність»

Тема роботи: Форми та способи захисту інтелектуальної власності

№	Види робіт	План	Фактично
1.	Пошук навчально-наукової літератури та нормативно-правових актів за темою роботи	01.08.2022	01.08.2022
2.	Розроблення плану роботи та його узгодження	01.09.2022	01.09.2022
3.	Підготовка першого розділу роботи та подання його на перевірку	20.09.2022	20.09.2022
4.	Підготовка другого розділу роботи та подання його на перевірку	01.10.2022	01.10.2022
5.	Підготовка третього розділу роботи та подання його на перевірку	01.11.2022	01.11.2022

6.	Доопрацювання роботи на підставі зауважень керівника	18.11.2022	18.11.2022
7.	Підготовка висновків до роботи	21.11.2022	21.11.2022
8.	Підготовка остаточного варіанта роботи та її технічне оформлення	01.12.2022	01.12.2022
9.	Підготовка реферату та анотацій	01.12.2022	01.12.2022
10.	Подання роботи на кафедрі	05.12.2022	05.12.2022

АНОТАЦІЯ

Мартінова А.А. Форми та способи захисту інтелектуальної власності.

Дипломну роботу присвячено дослідженню актуальних питань теоретичного і правозастосовчого характеру, пов'язаних з охороною та захистом прав інтелектуальної власності.

Проаналізовано норми національного законодавства, судової практики, пов'язаної зі здійсненням та управлінням права інтелектуальної власності, а також розглядається місце інтелектуальної власності в соціально-правовій системі України.

Послідовно досліджуються форми захисту інтелектуальної власності, такі як: неюрисдикційна та юрисдикційна, способи захисту інтелектуальної власності, правовий статус суб'єктів прав інтелектуальної власності та реалізація ними своїх прав та обов'язків.

Проаналізовано здійснення управління інтелектуальною діяльністю та інтелектуальною власністю. Визначено поняття та види відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності та міри захисту порушеного права інтелектуальної власності. Сформульовано пропозиції щодо вдосконалення цивільного законодавства України.

Ключові слова: творча діяльність, право інтелектуальної власності, захист прав інтелектуальної власності, неюрисдикційна форма захисту, юрисдикційна форма захисту, способи захисту прав інтелектуальної власності.

ANNOTATION

Martynova A.A. Forms and methods of intellectual property protection.

Diploma work is devoted to the study of topical issues of theoretical and law enforcement related to the protection and enforcement of intellectual property rights.

The norms of national legislation, judicial practice related to the implementation and management of intellectual property rights are analyzed, and the place of intellectual property in the social and legal system of Ukraine is considered.

The forms of protection of intellectual property, such as: non-jurisdictional and jurisdictional, and ways of protection of intellectual property, legal status of subjects of intellectual property rights and realization of their rights and obligations are consistently investigated.

The implementation of intellectual activity and intellectual property management is analyzed. The concept and types of liability for infringement of intellectual property rights and measures of protection of infringed intellectual property rights are defined. The proposals for improvement of the civil legislation of Ukraine are formulated.

Keywords: creative activity, intellectual property rights, protection of intellectual property rights, non-jurisdictional form of protection, jurisdictional form of protection, methods of protection of intellectual property rights.

ВСТУП

Переступивши поріг третього тисячоліття, розпочалась нова ера людських взаємовідносин, яка характеризується швидким розвитком інтелектуальної діяльності людства, людського інтелекту та зміцненням загальнолюдських цінностей.

З середини ХХ століття особлива увага приділяється власності у сфері інтелектуальної діяльності, а саме: літературним та музичним творам, картинам художників, науковим чи технічним відкриттям тощо.

Оскільки нові відкриття робляться чи не щодня, виникає нагальна потреба у врегулюванні сфери інтелектуальної власності, щоб кожен міг вільно створювати, використовувати, розпоряджатися, захищати права інтелектуальної власності. Нині питання захисту інтелектуальної власності у світі вийшли на перший план. Внаслідок всебічної інтелектуалізації сучасної світової економіки виникають нові загрози економічної безпеки, пов'язані з правом інтелектуальної власності, що вимагають стратегічних підходів до свого вирішення.

Актуальність теми. В останні роки в Україні триває реформа сфери інтелектуальної власності. Законодавець надає певні ексклюзивні (монопольні) права розробникам, авторам та творцям об'єктів інтелектуальної власності, сприяючи розвитку сфери інтелектуальної власності, заохочуючи інтелектуальну творчу діяльність та сприяючи ефективному використанню ресурсів у розробці нових технологій та відкритті нових знань, тим самим посилюючи інтелектуальну інфраструктуру для економічного розвитку.

Але наразі українське законодавство не в повній мірі врегулює питання захисту прав інтелектуальної власності. Неналежний захист інтелектуальної власності має прямий і негативний вплив на нормальну господарську діяльність правовласника. Неналежний захист прав інтелектуальної власності призводить до підробки об'єктів інтелектуальної власності, піратства у сфері авторського права та суміжних прав, порушення патентних прав, виробництва та

розповсюдження продукції, що порушує права інтелектуальної власності, тим самим зменшуючи стимули та виділення ресурсів на розробку нових продуктів. Крім того, заходи, які перешкоджають власникам об'єктів права власності здійснювати свої законні майнові права, негативно впливають на залучення інвестицій та трансферу технологій з інших країн.

Ефективність будь-якого права визначається його реальністю та дієвістю, тобто змога його використовувати. У свою чергу, реальність прав, у тому числі прав інтелектуальної власності, забезпечується правовою охороною та можливістю їх захисту. Чим ефективніший і надійніший захист суб'єктивного права, тим більша його реальність та віра в нього.

Сьогодні Україна переглядає власне законодавство на відповідність міжнародним демократичним, правовим стандартам. Тому важливим є дослідження існуючого вектору розвитку права інтелектуальної власності, охорони та захисту прав інтелектуальної власності, аналіз українських реалій та пропозицій щодо його вдосконалення.

Науково-теоретична основа виконання дослідження. Досить велику увагу даній тематиці приділяли: Н. Берези, Н. Бортник, А. Бойко, А. Васалик, І. Василенко, М. Галянтич, В. Гапотій, В. Дроб'язко, В. Єрмоленко, Ю. Капіца, В. Колпакова, С. Котюргіна, Н. Кузнецова, О. Кулініч, Ю. Кульчинська, М. Лещенко, О. Мельник, Ю. Оланцевої, О. Орлюк, В. Ортинського, О. Остапенка, Н. Отчак, О. Підопригора, М. Потоцький, Х. Варнолій, Б. Десятник, О. Іванов, О. Квасонський, А. Кристоватий, А. Солоненко, К. Сіельникова, О. Сторижко, Р. Томма, Г. Ульянова, В. Федосав, Х. Юрій, В.М. Фурман, О. Харитоновна, В. Харченко, А. Ходякова, М. Чорнюк, Б. Головенко, С. Доратич, Р. Пилипчук, П. Пашко, В. Радзивілюк, М. Шульга, Н. Шевчук, Р. Шішка, Ю. Шемшученко, О. Яворська, І. Яковюк та інші.

Метою роботи є висвітлення, формування цілісного і повного уявлення про форми та способи захисту права інтелектуальної власності, висвітлення та аналіз форм та способів захисту прав інтелектуальної власності.

Завдання призначені для досягнення цієї мети:

- висвітлити поняття захисту прав інтелектуальної власності;
- визначити види порушень прав інтелектуальної власності;
- дослідити неюрисдикційні форми захисту прав інтелектуальної власності;
- проаналізувати юрисдикційні форми захисту прав інтелектуальної власності;
- висвітлити адміністративно-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності;
- дослідити цивільно-правовий та господарсько-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності;
- проаналізувати кримінально-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають при порушенні прав інтелектуальної власності.

Предметом дослідження є правовий захист інтелектуальної власності та сучасний стан форм та способів захисту інтелектуальної власності на території України.

Методи дослідження: методологічною основою дослідження є система взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів наукового дослідження, застосування яких забезпечує достовірність знань і вирішення поставленої мети і завдань. Дослідження проводилось на основі формально-логічного, порівняльно-правового, системного аналізу, методу юридичного аналізу.

Фактичною основою дослідження стала: Національна законодавча база, праці з міжнародних відносин, наукові праці сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених, судова практика.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані:

- у науково-дослідницькій сфері – для подальшого розвитку та дослідження вченими, шляхів розвитку способів та форм захисту інтелектуальної власності.

- у навчальному процесі – в процесі розроблення підручників та матеріалів лекційних занять.

Структура роботи. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається зі вступу, трьох розділів, семи підрозділів, висновків, списку використаних джерел із 58 найменувань. Загальний обсяг роботи 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

1.1. Поняття захисту прав інтелектуальної власності

У зв'язку з посиленням уваги світової спільноти до питань прав інтелектуальної власності, науковці почали приділяти більше уваги питанням захисту прав інтелектуальної власності та їх впливу на економіку.

Інтелектуальна власність вже давно викликає занепокоєння у багатьох галузях промисловості, особливо у тих, які значною мірою покладаються на захист, що надається національним законодавством у сфері інтелектуальної власності.

З розвитком технологій галузі стали жертвами власного успіху, оскільки з'явилися простіші методи копіювання цих технологій та пов'язаних з ними продуктів. Наприклад, поява відеомагнітофонів на споживчих ринках також принесла з собою можливість дублювати відеокасети, що призвело до потенційних масових порушень захисту авторських прав в індустрії розваг. Таким чином, технологічний прогрес зробив деякі галузі більш залежними від захисту інтелектуальної власності, ніж інші.

Як показує досвід, основним поштовхом для будь-якого розвитку є творча інтелектуальна діяльність.

Сьогодні, безумовно, Україна зробила перші, але досить важливі кроки до створення та розвитку Інституту інтелектуальної власності. Без дієвого механізму охорони всіх результатів, пов'язаних зі створенням об'єкта та правовою охороною та застосуванням продуктів інтелектуальної власності, можуть бути зведені нанівець. В двадцять першому сторіччі, аспект правового захисту стає все більш важливим ще й тому, що стрімкий розвиток технологій створив можливість посягань у таких масштабах, які були неможливі кілька десятиліть тому.

Так, на думку Н. Мироненко, захист прав інтелектуальної власності реалізується через механізм захисту, що становить систему форм, способів і засобів діяльності відповідних юрисдикційних органів та зацікавлених осіб.

Поняття «захист права інтелектуальної власності» містить у собі визначену чинним законодавством діяльність компетентних державних органів щодо визнання та поновлення прав, а також усуненню перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права в сфері інтелектуальної власності.

В той самий час, коли мова йде про захист прав інтелектуальної власності, варто робити акцент на особливостях тлумачення цього поняття та його відмінність від поняття охорони прав інтелектуальної власності.

Для більш чіткого розуміння та усвідомлення змісту терміна «правовий захист» необхідно розуміти внутрішньо категоріальний зміст таких похідних термінів, як «охорона» та «захист».

Науковці виділяють такі три підходи співвідношення поняття «охорона» та «захист»:

- 1) ототожнення понять та вживання їх як синонімічних;
- 2) включення одного поняття до складу іншого;
- 3) розрізнення та розмежування понять між собою, вказуючи, що це різні за змістом поняття.

В. Валле вважає, що охорона інтелектуальної власності це сукупність юридичних, економічних, політичних та інших заходів, що спрямовуються на запобігання порушень прав інтелектуальної власності [18, с.13]. В той же час автор розуміє захист інтелектуальної власності як заходи, що спрямовуються на відновлення становища правовласника, якщо його права були порушені [18, с. 13].

Ю. Кузнецової визначає правову охорону та правовий захист як послідовні стадії процесу правового врегулювання [33].

Зокрема, О. Орлюк говорить про два способи розкриття правового захисту – широке і вузьке. На її думку, коли ми говоримо про вузьке значення захисту, це безпосередньо стосується лише процесу захисту порушених прав інтелектуальної власності. Якщо говорити про широкий зміст, то необхідно говорити не лише про здійснення процедури захисту, а й про весь правовий механізм реалізації прав інтелектуальної власності на всіх етапах створення об'єктів інтелектуальної власності, їх легалізація у встановленому законом порядку, використання і, відповідно, захист від порушення прав інтелектуальної власності [40, с. 24-29].

За таких умов охорона – це сукупність заходів пов'язаних між собою, які спрямовані попереджати порушення, усувати причини, які їх спонукали, і таким чином сприяти нормальному процесу реалізації особами їх прав і свобод. Відповідно, захист – виступає примусовим (щодо зобов'язаної особи) способом здійснення суб'єктивного права, який застосовується в установленому законом порядку компетентними органами або самою правомочною особою з метою поновлення порушеного права.

О. Харитонова, у свою чергу, наголошуючи на актуальності питання про співвідношення понять «охорона» та «захист», пов'язує це саме зі сферою інтелектуальної власності, де з одного боку йдеться про результати інтелектуальної та творчої діяльності, що охороняється законом, охороноздатністю об'єктів цієї власності і по-друге – про захист прав інтелектуальної власності [52].

М. Потоцький також звертає увагу на відмінності, притаманні охоронним правовідносинам інтелектуальної власності та правовідносинам щодо захисту прав інтелектуальної власності. Він підкреслює, що «захист» і «охорона» прав інтелектуальної власності не є тотожними поняттями [44, с. 157].

Проаналізувавши зазначені вище думки науковців з приводу співвідношення понять «охорона» та «захист» можна зробити висновок, що між цими поняттями існують певні відмінності. Можна погодитись із науковцями, які розмежовують поняття за своїм змістом та явищем.

Нарешті, термін «охорона прав» традиційно визначається як сукупність правового забезпечення, що стосуються конкретних відносин, конкретної діяльності; це правове регулювання відносин, що виникають у процесі будь-якої діяльності, починаючи від виникнення цих відносин і до їх припинення. Категорія «захист прав», у свою чергу, пов'язана із застосуванням певних способів, визначених чинним законодавством, спрямованих на припинення оскарження права та застосування заходів примусу, спрямованих на поновлення порушеного права, відшкодування моральної шкоди та матеріальної шкоди, пошкодження тощо.

Однією з найгостріших проблем, що стоять на заваді захисту прав інтелектуальної власності, особливо у випадку використання судового порядку розгляду спорів, є відсутність чітко визначеного механізму компенсації та методики розрахунку збитків.

Крім того, труднощі виникають при виявленні джерел порушення прав інтелектуальної власності. Адже випадки, коли добросовісні посередники розповсюджують контрафакт, трапляються досить часто. Як наслідок, простежити весь ланцюжок від розповсюджувача до безпосереднього порушника досить складно. Окреме місце займає вирішення спорів про порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Ця проблема також потребує правового врегулювання.

1.2. Види порушень прав інтелектуальної власності

Порушення прав інтелектуальної власності у сучасному світі є досить поширеним явищем, з яким борються вже досить тривалий проміжок часу, тому необхідно виділити види порушення прав інтелектуальної власності.

У статті 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» встановлено види порушення авторського права і суміжних прав, які є передумовою для правової охорони, а саме судового захисту:

- вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і суміжних прав, що визначені у статтях 14 і 38 Закону «Про авторське право і суміжні права», та їхні майнові права, визначені статтями 15, 17, 27, 39-41 цього Закону, з урахуванням умов використання об'єктів авторського права і суміжних прав, передбачених статтями 21-25, 42, 43 цього Закону;

- піратство – опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України та вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, незаконне оприлюднення програм організацій мовлення, камкординг, кардшейрінг, а також Інтернет-піратство;

- плагіат – оприлюднення (публікація) чужого твору використовуючи ім'я особи, яка не є автором твору;

- ввезення на митну територію України примірників творів, фонограм, відеограм, програм мовлення без дозволу осіб, які мають авторське право і суміжні права;

- вчинення дій, які уможливають загрозу порушення авторського права і суміжних прав;

- будь-які дії, що сприяють свідомому обходу технічних засобів захисту авторського права і суміжних прав, а саме, виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу;

- підроблення, зміна чи вилучення інформації про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і суміжних прав (переважно в електронній формі);

- камкординг, кардшейрінг [6].

Можна зазначити, що піратство та плагіат відносяться до категорій найрозповсюдженіших форм порушення авторських прав на території України. Порушення авторського права – це дії, що спрямовуються на незаконне використання об'єктів права інтелектуальної власності, що належать іншим

особам, умисно вчинені особою, яка розуміє протизаконний характер цих дій, і притримується мети отримати матеріальну вигоду.

Умисне порушення авторського права може відбуватися в рамках договору, який був укладений між сторонами, і позадоговірними відносинами. При цьому, коли не дотримуються умов договору відносно використання об'єктів авторського права будуть застосовані санкції, визначені чинним договором. У разі позадоговірного порушення, а також якщо умовами договору не були визначені чіткі санкції, особа, права якої були порушені, може використати «інструменти» захисту, котрі були визначені чинним законодавством України.

Визначення окремих термінів, що характеризують порушення авторського права і суміжних прав, міститься у статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» [6].

Власники патентів (свідоцтв) на винаходи, корисні моделі та промислові зразки володіють виключними правами. Ці виключні права можна розглядати як надання власнику патенту (свідоцтва) права на використання відповідного об'єкта інтелектуальної власності. Відповідно до частини першої статті 464 Цивільного кодексу України, власнику патенту (свідоцтва) належить виключне право дозволяти використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка та перешкоджати неправомірному використанню, в тому числі шляхом заборони такого використання.

Згідно із частиною першою статті 34 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» втручання у права патентовласника, визначені у статті 28 цього Закону, вважається порушенням прав патентовласника, що породжує відповідальність згідно з чинним законодавством України [9] У Законі України «Про охорону прав на промислові зразки» міститься подібна за змістом норма[11].

Законодавство не надає перелік порушень патентних прав, але вказує на те, що будь-яке посягання на патентні права, що визначаються законом, можна вважати порушенням. Треба звернути увагу, що такий підхід законодавця

відрізняється від підходу, закладеного в Законі України «Про авторське право і суміжні права».

Порушення патентних прав виникає тоді, коли особа використовує винахід (корисну модель) без згоди відповідного патентовласника (іншої особи, яка володіє цими правами), порушуючи його права. Тобто коли особа (порушник) не отримала згоди власника патенту на використання винаходу (корисної моделі) – виникає порушення патентних прав. Таку згоду можна підтвердити завдяки договору (ліцензійний договір, договір про передання виключних прав тощо) або ліцензії [41].

Відповідно, будь-яке несанкціоноване використання запатентованого винаходу (корисної моделі) в межах обсягу його охорони є порушенням патенту.

Треба звернути увагу на те, що предмет винаходу (корисної моделі) є не тільки продукт, а і процес; тобто мова йде про несанкціоноване використання як продукту, так і процесу.

Хоч в законодавстві не наводиться перелік порушень патентних прав, але можна зробити висновки, що порушенням патенту визнається вчинення таких неправомірних дій:

- виготовлення, використання, імпорт, пропонування для продажу, продаж та інша комерціалізація або зберігання з цією метою продукту, що охороняється патентом, без згоди патентопласника;
- використання процесу, що охороняється патентом, або пропозиція його застосування, без згоди патентовласника;
- використання, імпорт, пропонування для продажу, продаж або інша комерціалізація чи зберігання з цією метою продукту, виготовленого безпосередньо із застосуванням процесу, що охороняється патентом, без згоди патентовласника.

Можна сказати, що справи про порушення патентних прав досить складні. Як зазначено у статті 35 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» захист прав на винахід (корисну модель) проводиться у

судовому та іншому встановленому законом порядку. Також у цій статті наведен перелік спорів щодо захисту патентних прав, наприклад:

- спори про авторство на винахід (корисну модель);
- спори про встановлення факту використання винаходу (корисної моделі);
- спори про порушення прав власника патенту;
- спори про укладання та виконання ліцензійних договорів;
- спори про право попереднього користування;
- спори про стягнення збитків [9].

До засобів індивідуалізації відносяться: комерційне найменування, торговельна марка, географічне зазначення.

Стаття 20 Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» вказує, що будь-яке посягання на права власника свідоцтва, що передбачаються статтею 16 цього Закону, тобто вчинення без згоди власника свідоцтва дій, які потребують його згоди – вважається порушенням прав власника свідоцтва, і це тягне за собою відповідальність згідно до чинного законодавства України[10].

Можна визначити основні види порушень прав на торговельні марки:

- протиправне використання торговельної марки на товарі чи його упакованні, етикетці тощо;
- у рекламі, діловій документації, у мережі Інтернет;
- використання загальновідомої торговельної марки на споріднених товарах;
- використання загальновідомої торговельної марки на неспоріднених товарах;
- застосування торговельної марки у доменних іменах;
- виготовлення, транспортування, зберігання, продаж продукції з використанням торговельної марки чи схожих із нею позначень;
- подання заявки на реєстрацію чужої торговельної марки як власної торговельної марки;

- надання послуг з використання схожих позначень з раніше зареєстрованою торговельною маркою для таких же самих або споріднених із ними товарів і послуг тощо.

Якщо говорити про види порушень прав на географічні зазначення, то треба зазначити, що будь-яке посягання на права власника свідоцтва на використання зареєстрованого географічного зазначення – є порушенням і тягне за собою відповідальність.

Основними видами порушення прав на географічні зазначення є:

- неправомірне використання чи інше втілення, імітація зареєстрованого географічного зазначення, особою, що не має свідоцтва про право на його використання;
- використання географічного зазначення на упакованні, в рекламі, документах, що може ввести в оману про джерело походження товару, його характеристик та сутності;
- будь-яке комерційне використання зареєстрованого географічного зазначення для товару, що не охоплюється реєстрацією даного географічного зазначення;
- використання, що може завдати шкоди репутації зареєстрованого географічного зазначення тощо.

До порушень прав на комерційне найменування належить незаконне використання, тобто використання без дозволу правовласника на комерційне найменування. Можна виокремити такі види порушень:

- протиправне нанесення комерційного найменування на товар без дозволу правовласника;
- незаконне зберігання, продаж продукції або послуги з використанням комерційного найменування;
- використання особою в своїй діяльності комерційного найменування, яке є схожим до ступеня змішування із комерційним найменуванням іншої особи;

- реєстрація і використання особою торговельної марки, яка є схожою із комерційним найменуванням іншого суб'єкта господарювання тощо.

Підсумовуючи, можна сказати, що прогрес сьогодення і сучасні технології дозволяють з легкістю публікувати, поширювати та копіювати будь-яку інформацію, що приводить до порушень прав інтелектуальної власності.

Висновки до Розділу 1

Отже, можна сказати, що «охорона» та «захист» прав інтелектуальної власності не є тотожними поняттями, вони мають різне функціональне призначення та механізми реалізації, і в цілому співвідносяться як загальне та спеціальне поняття: більш широка категорія «охорона» серед різноманітних засобів забезпечення правового порядку об'єкта права інтелектуальної власності також охоплює і «захист» таких прав.

Законодавство дає чіткий перелік щодо видів порушень авторського права та суміжних прав, до яких можна віднести: піратство, плагіат, камкординг, кардшейрінг підроблення, зміна чи вилучення інформації, здійснення дій, які порушують права об'єктів авторського права і суміжних прав тощо. Можна виділити піратство та плагіат як два найпоширеніші види порушення авторського права та суміжних прав в Україні.

Навідміну від авторського права та суміжних прав у патентному праві не має чітковизначеного переліку видів порушення патентних прав. У законодавстві вказується лише на те, що будь-яке посягання на патентні права, що визначаються законом, можна вважати порушенням. Законодавство у сфері патентного права потребує вдосконалення щодо цього питання.

Будь-яке посягання на права власника свідоцтва на використання зареєстрованого географічного зазначення, торговельної марки та комерційного найменування – є порушенням і тягне за собою відповідальність. Законодавець наводить перелік видів порушень прав на засоби індивідуалізації у Законах

України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про правову охорону географічних зазначень».

РОЗДІЛ 2. ФОРМИ ЗАХИСТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності

До захисту прав інтелектуальної власності відносять певний механізм, який в своєму «арсеналі» має комплекс інструментів, направлених на запобігання або припинення порушення, оспорювання, невизнання прав інтелектуальної власності чи охоронюваних законом інтересів у зазначеній сфері, які можуть здійснюватися уповноваженою особою самостійно або зі зверненням до компетентних органів [58].

Відповідно до певної форми може проводитись захист прав інтелектуальної власності. При визначенні форм захисту своїх прав інтелектуальної власності суб'єкт даних повинен враховувати, що форма захисту – це певний перелік дієвих аспектів, направлених на захист прав і законних інтересів суб'єктів права інтелектуальної власності. У свою чергу, форми захисту прав інтелектуальної власності, розділяються на дві категорії судові та позасудові. У випадку порушення прав інтелектуальної власності суб'єкти на власний розсуд обирають форму правового захисту.

Під неюрисдикційною формою Г. О. Ульянова розуміє вживання правовласником заходів, спрямованих на припинення порушення, поновлення порушених прав та відшкодування шкоди [50].

Отже, існують дві форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційна та неюрисдикційна.

Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності полягає у самозахисті, коли особа не звертається до державних компетентних органів та до суду, а намагається захиститись власними силами.

Цивільний Кодекс України у ст. 19 визначає самозахист як застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства [5]. Суб'єкт, відповідно до якого право інтелектуальної власності було порушено, може вибрати дієві інструменти самозахисту або ці

інструменти самозахисту мають можливість бути висвітлені в умовах договору. Звісно, до них відносять лише законні інструменти самозахисту, як наприклад: законна відмова від виконання певних дій, передбачених укладеним договором про передачу прав інтелектуальної власності чи ліцензійним договором, відмова від виконання недійсного договору тощо.

Цікаво, що під самозахистом деякі науковці розуміють в найширшому розумінні всі дії уповноваженої особи, пов'язані із захистом суб'єктивного права від посягання.

Проте розширене тлумачення цього терміну можна вважати недоцільним, оскільки воно викликає низку питань щодо визначення необхідного захисту як самостійного порядку, неюрисдикційної форми захисту тощо.

Самозахист може здійснюватись як фізичною, так і юридичною особою. Самозахист допускається при таких умовах, коли:

- порушуються права інтелектуальної власності чи існує небезпека порушення таких прав;
- необхідно припинити або попередити порушення прав інтелектуальної власності своїми силами;
- дії самозахисту не забороняються законом.

Самозахист включає в себе:

- 1) претензійну роботу;
- 2) знаки охорони інтелектуальної власності;
- 3) технічні засоби захисту.

Можна зазначити, що самозахист починається з претензійної роботи, тобто складання листа претензії (наприклад, про припинення неправомірного використання об'єкта інтелектуальної власності) і направлення до правопорушника. Особа, права якої порушено, висуває претензії іншій особі (правопорушнику), вказуючи на її неправомірні дії, що зачіпають інтереси особи, та вимагає припинення таких дій, посилаючись на фактичні обставини та нормативні акти.

Лист-претензія складається у письмовій формі і повинна містити такі дані:

- інформація про заявника: ім'я чи повне найменування та поштові реквізити заявника претензії; дата пред'явлення і номер претензії;
- обставини, на підставі яких пред'явлено претензію; докази, що підтверджують ці обставини; посилання на відповідні нормативні акти;
- вимоги заявника;
- сума претензії та її розрахунок, якщо претензія підлягає грошовій оцінці;
- перелік документів, що додаються до претензії, а також інших доказів [12].

Особа (правопорушник), якій було надіслано лист-претензію повинна розглянути висунуті претензії, і, чи задовольнити претензії, чи надати обгрунтовану відмову у зазначений строк.

До переваг претензійного порядку захисту прав інтелектуальної власності, на думку Н. Башурин, можна віднести швидкість та простоту процедури, її ефективність та доцільність, можливість сторін самим визначати результат, дотримання сторонами конфіденційності, збереження витрат тощо. [15]

Наступною складовою самозахисту, як було зазначено вище, виступають знаки охорони інтелектуальної власності.

Згідно до третьої частини статті 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» особа, що має авторське право (автор твору, чи інша особа, якій законно було передано авторське майнове право на твір), для того щоб сповістити та захистити свої права може використовувати знак охорони авторського права.

Знак охорони авторського права складається з:

- обведеної у коло латинської літери «с»;
- імені суб'єкта авторського права;
- року першої публікації твору [6].

Цей знак може ставитися на оригіналі твору та на кожному примірнику. Знак охорони авторського права виконує функцію інформування суспільства про приналежність твору до об'єктів, які є під охороною авторського права.

Згідно до третьої частини статті 37 Закону України «Про авторське право і суміжні права» особа (виконавець, виробник фонограми, виробник відеограми) для того щоб сповістити про свої суміжні права може використати для цього знак охорони суміжних прав.

Цей знак складається з:

- обведеної колом латинської літери «P»;
- імені суб'єкта суміжного права;
- року першої публікації фонограми чи відеограми [6].

Треба зазначити, що патентні права не мають знаку охорони прав інтелектуальної власності як в авторському праві та суміжних правах.

Наступною складовою самозахисту можна визнати технічні засоби захисту. Згідно до статті 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» технічні засоби це технічні пристрої та технологічні розробки, що створюють технологічні перешкоди порушенню авторського права і суміжних прав [6]. Вони перешкоджають створенню копій об'єктів інтелектуальної власності, які розповсюджуються в електронному форматі, дозволяють відстежити створення таких копій, також завдяки ним можна встановити певні обмеження (наприклад, час, протягом якого можна передивлятись або відтворювати об'єкт інтелектуальної власності).

Існує велика кількість видів технічних засобів, але умовно їх можна поділити на способи ідентифікації об'єктів авторського права і суміжних прав, криптографічні перетворення та обмеження доступу.

До способів ідентифікації об'єктів авторського права і суміжних прав можна віднести:

- ідентифікаційний код ISBN (Міжнародний стандартний книжковий номер), що призначається для захисту фонограм;
- номер ISAN – призначається для захисту фільмів та інших аудіовізуальних творів;
- цифровий ідентифікатор DOI, що призначається для супроводження творів і відстеження їх шляху у торговельному обігу;

- інші програмні коди, що можуть зіпсувати/порушити твір, якщо його неправильно використовувати.

Одними з найпоширеніших технічних засобів захисту інтелектуальної власності є використання цифрового підпису, що дозволяє ідентифікувати автора та цифрових водяних знаків.

Також можна зазначити такі технічні методи захисту:

- методи криптографічного перетворення, або шифрування, що перешкоджають копіюванню творів;
- метод антикопії;
- створення web-депозитаріїв;
- використання криптографічних конвертів тощо.

Варто зазначити, що жоден із технічних способів не дає стовідсоткового захисту об'єктів авторського права і суміжних прав, адже дуже швидко з'являються нові способи незаконного копіювання об'єктів розміщених в Інтернеті.

О.О. Панасюк зазначає, що у частині другій п. 1 статті 19 Цивільного Кодексу України способи, що включаються до форми самозахисту, можуть виступати будь-якими діями, які не забороняються законом і не суперечать моральним засадам громадськості. За думкою автора, таке формулювання ставить «закон» проти «моралі», але це дає додаткову можливість для захисту суб'єктивних авторських прав, коли, наприклад, немає правових норм у даному питанні [42].

Крім самозахисту неюрисдикційна форма включає в себе застосування заходів оперативного впливу. Заходи оперативного впливу, як і самозахист, застосовуються особою, права якої було порушено, без звернення до державних компетентних органів та до суду. Тобто особа, права якої було порушено, може захистити свої права від порушень та протиправних посягань – самостійно.

Заходи оперативного впливу здійснюються, коли є порушення суб'єктивного права чи існує небезпека порушення таких прав. Реалізація таких заходів повинна бути передбачена законом або договором. Заходи оперативного впливу

виконують правозахисну функцію та забезпечують виконання зобов'язання, якщо таке передбачено законом чи договором [21].

Головною відмінністю заходів оперативного впливу від самозахисту є те, що застосування заходів оперативного впливу може обмежуватись зобов'язаннями, що вказані у договорі.

Можна вважати, що під неюрисдикційною формою захисту слід розуміти не лише дію, а й бездіяльність, так як заходи оперативного впливу підпадають під ознаки неюрисдикційної форми захисту, то можуть виражатися у відмові виконувати певні зобов'язання.

Тому використання Г. О. Ульяновою у своїй праці терміна «заходи» замість «дії» було більш доречним. Отже, під позасудовою формою захисту ми розуміємо заходи фактичного та правового характеру, які вживає носій права на науково-технічну інформацію (його представник, правонаступник) для визнання своїх прав та інтересів, що охороняються законом, попереджати та припиняти порушення, відновлювати порушене право чи інтерес, а також одержувати відшкодування самостійно та без звернення до державних органів, організацій та уповноважених суб'єктів.

Найпоширенішим альтернативним методом вирішення спору є процес вирішення спору за участю третьої сторони, що зветься медіацією.

Актуальність застосування медіації у вирішенні справ про інтелектуальну власність полягає в специфіці результатів застосування законодавства про інтелектуальну власність, обсягу та методах його застосування, простоті виготовлення та розповсюдження піратського матеріалу, що вимагає: швидкого реагування з боку правовласника та вирішення спорів.

Медіація – форма вирішення суперечок, коли нейтральна третя сторона допомагає конфлікуючим сторонам знайти взаємоприйнятне конструктивне рішення. Медіація є одним із найдемократичніших методів вирішення спорів. Ця процедура дозволяє сторонам контролювати не тільки зміст знайденого рішення, а й процес його пошуку. Безумовними перевагами медіації є конфіденційність, швидкість та економія моральних і матеріальних ресурсів.

Закон України «Про медіацію» від 16.11.2021 визначає медіацію як позасудову добровільну, конфіденційну, структуровану процедуру, під час якої сторони за допомогою медіатора намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт шляхом переговорів [8].

Г. О. Ульянова, стверджує, що спори у «просторі» інтелектуальної власності, розв'язання котрих можливе за допомогою процесу медіації, можна поділити на кілька категорій, а саме:

1. Ті суперечності котрі виникають між суб'єктами права інтелектуальної власності та особами котрі користаються ними у зв'язку з невиконанням або не відповідним виконанням договорів про порядок розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на об'єкти промислової власності. Застосування медіації можливе і на етапі укладення договору, якщо суб'єкти не можуть порозумітися відносно істотних та додаткових умов договору;

2. Суперечності, котрі утворюються в процесі надання правовласником дозволу третім особам на застосування в своїх цілях об'єктів інтелектуальної власності, до яких також відносять обов'язковий порядок за рішенням суду тощо;

3. Під час розв'язання суперечностей, які утворилися у зв'язку з застосуванням об'єктів права інтелектуальної власності без погодження правовласника [49].

І. Василенко виділяє наступні види суперечностей, що розв'язуються за допомогою неюрисдикційної форми у вигляді медіації:

- щодо ліцензування та передачі прав інтелектуальної власності;
- щодо порушення прав інтелектуальної власності;
- про право власності на винахід;
- про авторство винаходу, якщо значний внесок внесла третя особа та інші [19].

Сам процес медіації при розгляді спорів щодо інтелектуальної власності включає наступні етапи:

1. Укладення медіаційної угоди.
2. Пояснення вимог сторін та можливі шляхи вирішення спору.

3. Визначення причин спору.
4. Розвиток методів досягнення консенсусу.
5. Підписання сторонами договору за результатами медіації.

Медіація в таких суперечностях дає можливість припинити правопорушення за допомогою швидкого вирішення конфлікту (чого неможливо зробити в суді).

Використання медіації у сфері права інтелектуальної власності має свої переваги, зокрема:

- дозволяє підтримувати відносини між конфліктуючими сторонами. З іншого боку, судові процеси не сприяють формуванню партнерських відносин;
 - дозволяє припинити злочини завдяки швидкому вирішенню конфлікту.
- Об'єкти права інтелектуальної власності вимагають швидкого реагування на порушення для припинення незаконного розпорядження, у тому числі копіювання, розповсюдження, тиражування тощо;
- дозволяє знайти взаємоприйнятне рішення. Адже в медіації сторони самі визначають прийнятні для них умови угоди про припинення порушення.

Як показує світова практика, більшість справ не доходять до суду після використання процесу медіації. У сучасних умовах реформування судової системи та створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності можливість досудового вирішення спорів через медіатора можна розглядати як додаткову складову комплексної реформи у сфері інтелектуальної власності.

Слід зазначити, що сторони можуть використовувати медіатора як на стадії досудового вирішення суперечності, так і на стадії судового розгляду. Фактично медіація починається з «інформаційної» зустрічі і для вирішення та узгодження всіх питань потрібен час.

В кожному випадку необхідно розуміти причину суперечки та бачення кожної зі сторін. Медіація – це дуже гнучкий процес, який дозволяє зрозуміти, якого результату можна досягти, і знайти реалістичне, комерційно життєздатне вирішення спору, яке може виходити за рамки закону. Заключним етапом медіації є укладення медіаційної угоди.

Загалом закон «Про медіацію» від 16.11.2021 відповідає міжнародній та новітній національній практиці проведення медіації та необхідний для поширення альтернативних методів вирішення спорів. Його присутність дає змогу розвантажити суддівський корпус та вирішити окремі конфлікти на досудовій стадії.

У спорах з питань інтелектуальної власності, як і в будь-якому іншому спорі, залучення професійного посередника дає конфліктуючим сторонам можливість оптимально врегулювати спір у позасудовому порядку на надзвичайно вигідних умовах, що дозволяють підтримувати партнерські відносини та конфіденційність спору, а також економія часу та грошей.

У випадку коли використання неюрисдикційної форми захисту прав інтелектуальної власності не дало очікуваного результату особі, права якої порушено, доцільно звернутися за захистом у порядку юрисдикційної форми захисту прав інтелектуальної власності.

2.2. Юрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності

В нашому сьогоднішньому, безумовно, Україна зробила перші, але досить важливі кроки до створення та розвитку Інституту інтелектуальної власності. Без дієвого механізму охорони всі наявні результати, котрі переплітаються із утворенням об'єкта та правовою охороною та застосуванням в своїх цілях об'єктів інтелектуальної власності, можуть бути зведені нанівець. У наш час чинник правового захисту стає все більш важливим ще й тому, що стрімкий розвиток технологій створив можливість посягань у таких масштабах, які були неможливі кілька десятиліть тому.

На думку експертів, серйозною проблемою, яка гальмує інноваційний розвиток нашої країни, є відсутність ефективного захисту прав власності на об'єкти інтелектуальної власності та відсутність належної виконавчої інфраструктури для реалізації чинного законодавства. Проте, незважаючи на значну кількість публікацій, питання державного регулювання інтелектуальної

власності в Україні потребує подальшого дослідження. Це пояснюється надзвичайно важливою роллю інтелектуального капіталу, здатного забезпечити Україні сталий економічний розвиток у сучасних умовах, який без вирішення низки організаційних та економічних проблем у створенні, захисті та ефективному використанні об'єктів інтелектуальної власності неможливий.

Як вже було зазначено, законодавство розрізняє дві основні форми захисту прав інтелектуальної власності – юрисдикційну та неюрисдикційну.

Юрисдикційна форма захисту полягає в тому, що особа, права якої було порушено, звертається за захистом до суду та державних компетентних органів, що уповноважені вживати необхідні заходи для того, щоб відновити порушені права і припинити правопорушення.

Юрисдикційна форма захисту здійснюється в судовому (загальному) порядку та адміністративному (спеціальному) порядку.

Тобто, за загальною формою захист прав інтелектуальної власності відбувається в судовому порядку; за спеціальною формою захист прав інтелектуальної власності відбувається в адміністративному порядку.

Спори у сфері інтелектуальної власності розглядаються судами загальної юрисдикції, господарськими судами, адміністративними судами. В Україні судовий захист здійснюється на загальних принципах судочинства. Судовий захист права інтелектуальної власності здійснюється засобом складання позовної заяви та розглядом її в судовому порядку. Дивлячись на те, які позовні вимоги надає позивач та, дивлячись на статус сторін спору – визначається підсудність справи і тоді вже позов подається чи до суду загальної юрисдикції, чи до господарського суду, чи до адміністративного [43].

Переважає більшість спорів з приводу авторських і суміжних прав та патентних прав розглядаються судами загальної юрисдикції. Спір розглядається господарським судом у випадку, коли сторони спору це юридичні особи.

Суди загальної юрисдикції у сфері авторських і суміжних прав можуть розглядати такі справи:

- справи про адміністративні правопорушення у сфері авторських і суміжних правовідносин;
- в цивільному провадженні спори щодо справ, які виникли зі спірних авторських і суміжних правовідносин;
- справи про кримінальні злочини, що були вчинені у сфері авторських і суміжних правовідносин.

Господарські суди розглядають спори, які виникають у спірних правовідносинах між юридичними особами або між громадянином і підприємцем.

Адміністративні суди розглядають спори, які виникають у спірних правовідносинах, де одна сторона виступає суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його дій.

У сфері патентного права суди розглядають такі спори:

- авторство на винахід (корисну модель);
- встановлення факту використання винаходу (корисної моделі); — встановлення власника патенту;
- порушення прав власника патенту;
- укладання та виконання ліцензійних договорів;
- право попереднього користування;
- компенсації [9].

Як вже було згадано, відповідно до чинного законодавства кожна особа має право звернутися до суду щоб захистити та відновити порушені права. Людина, яка володіє інтелектуальною власністю має реальну можливість використати один або декілька «інструментів» захисту особистого немайнового або майнового права інтелектуальної власності відповідно до цивільного законодавства. Такими інструментами захисту порушених прав інтелектуальної власності можуть бути такі аспекти: визначити права, припинення діяльності, котра порушує суб'єктивне право, покриття збитків, відновлення стану, який був наявний до порушення тощо [25].

Неможливо не згадати про Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Указом Президента України від 29.09.2017 N 299/2017 було створено Вищий суд з питань інтелектуальної власності. Важливо зазначити, що наразі Вищий суд не працює. Проте Вищий суд буде виконувати функцію першої інстанції і апеляційної інстанції і розглядати спори стосовно:

- прав на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, комерційні найменування;
- спори щодо реєстрації, обліку прав інтелектуальної власності, визнання недійсними, продовження дії, дострокового припинення патентів, свідоцтв, інших актів;
- справи про визнання торговельних марок добре відомими;
- у спорах щодо прав автора і суміжних прав;
- щодо укладення, зміни, розірвання та виконання договорів на розпорядження майновими правами інтелектуальної власності;
- спорах, що пов'язані із захистом від недобросовісної конкуренції щодо неправомірного використання позначень або товару іншого виробника;
- копіювання зовнішнього вигляду виробів, збирання, розголошення та використання комерційної таємниці тощо [14].

Законопроект характеризує Вищий суд з питань інтелектуальної власності як: «постійно діючий вищий спеціалізований суд у системі судоустрою України, що є юридичною особою, також має печатку із зображенням Державного Герба України та своїм найменуванням і здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління» [14].

Створення Вищого суду повинно підвищити якість розгляду судових справ у сфері інтелектуальної власності та скорочити терміни розгляду таких справ. Створення Вищого суду має на меті підвищення якості розгляду судових спорів у сфері інтелектуальної власності та скорочення термінів їх розгляду.

Передбачається, що Вищий суд буде розглядати справи, спираючись на Господарський процесуальний кодекс України.

Адміністративний (спеціальний) порядок полягає у зверненні суб'єкта права інтелектуальної власності права, якого було порушено до компетентних органів, таких як: Антимонопольний комітет України, Митна служба України, правоохоронні органи, Апеляційна палата УкрНОІВІ. Так як відбулися зміни в законодавстві, то з 8 листопада 2022 року функції «Українського інституту інтелектуальної власності» (Укрпатент) виконує державна організація "Український Національний офіс інтелектуальної власності та інновацій" (УКРНОІВІ).

Особи, права яких були порушені мають право подати заяву до органів Антимонопольного комітету України. Така заява подається протягом шести місяців з того дня, коли особа дізналася про порушення своїх прав. Перед розглядом справи особа надає повну достовірну інформацію, пояснення, докази, висновки експертів – тобто дані, які допоможуть підтвердити або спростувати наявність правопорушення.

У сфері інтелектуальної власності головним завданням АМКУ можна вважати припинення недобросовісної конкуренції. АМКУ формує та реалізує конкурентну політику, здійснює контроль з боку держави за дотримання законодавства у сфері захисту від недобросовісної конкуренції, сприяє припиненню порушень у цій сфері та сприяє розвитку добросовісної конкуренції. Також АМКУ розробляє та вносить пропозиції щодо законів та нормативно-правових актів, що регулюють питання пов'язані з розвитком конкуренції та конкурентної політики. АМКУ розглядає справи, що пов'язані із неправомірним використанням комерційного найменування, торговельної марки, у разі, коли таке неправомірне використання приводить чи може привести до змішування із діяльністю правовласника; справи про неправомірне використання та розголошення комерційної таємниці.

Як вже було згадано, 8 листопада 2022 року набуло чинності розпорядження Кабінету Міністрів від 28 жовтня 2022 року № 943-р «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності», у якому було зазначено, що Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій

(УКРНОІВІ) буде виконувати функції Укрпатенту. Апеляційна палата УКРНОІВІ здійснює свою діяльність за Регламентом Апеляційної палати Національного органу інтелектуальної власності.

Апеляційна палата УКРНОІВІ виконує такі повноваження:

- здійснює розгляд заявок на об'єкти інтелектуальної власності, проводить експертизи та приймає рішення щодо них;
- здійснює державну реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності та видає охоронні документи, такі як: патенти та свідоцтва;
- розглядає подані заперечення щодо заявки на винахід, заявки на корисну модель, заявки на промисловий зразок, заявки на реєстрацію компонування напівпровідникового виробу, заявки на торговельну марку, заявки на реєстрацію географічного зазначення, торговельної марки за міжнародною реєстрацією; апеляційні заяви, заяви про визнання торговельних марок добре відомими;
- визнає недійсними права на винаходи, корисні моделі та промислові зразки;
- публікує офіційні відомості у сфері інтелектуальної власності, здійснює ведення державних реєстрів тощо;

Доказами у справі за запереченням, апеляційною заявою чи заявою про визнання торговельної марки добре відомою є будь-які фактичні дані, що підкріплюються письмовими, електронними та речовими доказами, висновками експертів та поясненнями заявників.

Особа, права якої було порушено при переміщенні товарів через митний кордон України може звернутись до митних органів. Правовласник може безкоштовно подати до центрального органу виконавчої влади, що здійснює державну митну політику, заяву щодо надання сприяння захисту прав інтелектуальної власності з метою реєстрації об'єкта права інтелектуальної власності у митному реєстрі. Завданням митних органів є забезпечення реалізації охорони та захисту прав інтелектуальної власності за допомогою особливостей

митного оформлення товарів (які містять об'єкти прав інтелектуальної власності) та митного контролю. До повноважень митних органів слід віднести:

- ведення митного реєстру товарів, що є об'єктами інтелектуальної власності;
- призупинення митного оформлення таких товарів;
- прийняття рішення щодо знищення таких товарів за підозрою у порушенні прав інтелектуальної власності;
- зміна маркування товарів та їх упакувань задля усунення ознак порушення тощо.

Перевагами адміністративного порядку можна вважати простоту і оперативність розгляду спорів, і це допомагає швидко відновити порушені права.

Висновки до Розділу 2

Існує дві форми захисту прав інтелектуальної власності: юрисдикційна та неюрисдикційна.

Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності проявляється головним чином у самозахисті, коли особа не звертається до державних компетентних органів та до суду, а намагається захиститись власними силами. Особа, права якої порушено застосовує засоби протидії, які законом не заборонені та не суперечать моральним засадам громадськості.

До самозахисту можна віднести претензійну роботу, знаки охорони інтелектуальної власності, технічні засоби захисту. Окрім самозахисту до неюрисдикційної форми слід відносити заходи оперативного впливу.

Заходи оперативного впливу можна розглядати як самостійні способи захисту, хоч їм і притаманна низка спільних ознак із способами самозахисту.

Найпоширенішим альтернативним методом вирішення спору виступає медіація. Визначення особливостей застосування медіації при вирішенні окремих категорій спорів у сфері права інтелектуальної власності є важливим і визначає важливість подальших наукових досліджень у цій сфері.

Юрисдикційна форма захисту здійснюється в судовому (загальному) порядку та адміністративному (спеціальному) порядку.

Найефективнішою юрисдикційною формою захисту права інтелектуальної власності можна вважати судовий порядок, який здійснюється завдяки судам загальної юрисдикції, господарськими та адміністративними судами. В Україні судовий захист здійснюється на загальних принципах судочинства.

В адміністративному порядку особа, чиї права було порушено, звертається до Антимонопольного комітету України, Митної служби України, правоохоронних органів, Апеляційної палати УкрНОІВІ.

Підсумовуючи, можна сказати, що юрисдикційний захист містить у собі великий потенціал, що здатен забезпечити врегулювання правовідносин у сфері інтелектуальної власності на досить високому рівні.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ СПОСОБІВ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

3.1. Адміністративно-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності

Адміністративно-правовий спосіб характеризується розглядом та вирішенням суперечок завдяки органам державного управління. Правовою основою адміністративно-правового захисту є Кодекс України про адміністративні правопорушення, закони України: "Про захист від недобросовісної конкуренції", "Про авторське право і суміжні права", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про охорону прав на сорти рослин" тощо.

Основні адміністративні правопорушення у сфері інтелектуальної власності визначені у наступних статтях Кодексу України про адміністративні правопорушення:

- стаття 51-2 (Порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності);
- стаття 164-3 (Недобросовісна конкуренція);
- стаття 164-13 (Порушення законодавства, що регулює виробництво, експорт, імпорт дисків для лазерних систем зчитування, експорт, імпорт обладнання чи сировини для їх виробництва);
- стаття 164-17 (Порушення умов і правил, що визначають порядок припинення порушень авторського права і (або) суміжних прав з використанням мережі Інтернет);
- стаття 164-18 (Наведення завідомо недостовірної інформації у заявах про припинення авторського права і (або) суміжних прав, вчинених з використанням мережі Інтернет) [4].

За здійснення дій, що обумовлюються у законодавстві України як недобросовісна конкуренція, Антимонопольним комітетом України

накладаються штрафи, адміністративно та цивільно-правова відповідальність.

До таких дій можна віднести:

- протиправне використання чужого імені, фірмового найменування, торговельних марок;
- введення в обіг під своїм позначенням товару іншого виробника;
- відтворення зовнішнього вигляду виробу іншого суб'єкта господарської діяльності і введення його в господарський оборот;
- неправомірний збір, розголошення і використання комерційної таємниці, та інші протиправні дії [7].

Адміністративна відповідальність як спосіб захисту прав інтелектуальної власності розуміється встановленою Кодексом України про адміністративні правопорушення відповідальність за протиправне, незаконне, суспільно небезпечне діяння особи, яка посягає на об'єкти інтелектуальної власності.

Наприклад, у галузі авторського права і суміжних прав адміністративно-правовий спосіб захисту прав передбачений лише за порушення умов публічного показу та тиражування відео- та кінофільмів без прокатного посвідчення. Тоді, коли за протиправне використання об'єктів промислової власності, таких як: фірмові найменування, торговельні марки передбачається накладення штрафів. Скарга (заява), яка подається до відповідного органу державного управління виступає засобом захисту.

Типовими видами адміністративних стягнень можна зазначити: попередження, штраф, виправні роботи, адміністративний арешт тощо.

При несанкціонованому використанні об'єкта права інтелектуальної власності, привласненні авторства на такий об'єкт чи інакше умисне порушення права інтелектуальної власності накладається штраф від 10 до 200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, також конфіскується незаконно виготовлена продукція, матеріали, для її виготовлення та обладнання.

Водночас аналіз законодавчих актів дає змогу виявити певні чинники, що зумовлюють неефективність адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності. Це включає:

- права на об'єкти інтелектуальної власності не забезпечені відповідними засобами адміністративного характеру, що суттєво знижує ефективність національного механізму захисту прав інтелектуальної власності, де адміністративно-правовий механізм займає, можна навіть сказати, вирішальне місце;
- наразі відсутні кваліфіковані кадри та органи зі спеціальною компетенцією, до функціональних завдань яких входило б запобігання та виявлення порушень прав інтелектуальної власності, супровід справ в адміністративних та інших інстанціях, у тому числі судах;
- мінімальні санкції призводять до розповсюдження порушення прав інтелектуальної власності.

Адміністративний захист є складовим елементом загально визначеної правової системи захисту прав інтелектуальної власності.

З метою запобігання порушенню прав інтелектуальної власності та забезпечення відповідних доказів суд має право заборонити обвинуваченому чи іншій особі вчиняти певні дії за певних умов, а саме:

- наявність обґрунтованих підстав вважати, що ця особа є порушником прав інтелектуальної власності;
- зазначені дії стосуються виготовлення, відтворення, розповсюдження, використання, перевезення, зберігання або володіння продукцією (товарами);
- є достатні підстави вважати об'єкти інтелектуальної власності контрафактними;
- зазначені заходи здійснюються з метою розміщення на ринку зазначеної контрафактної продукції. У разі наявності в діях порушника права інтелектуальної власності ознак кримінального правопорушення, за яке передбачена адміністративна відповідальність, компетентні органи повинні вжити заходів забезпечення вчиненого або можливого цивільного позову шляхом накладення арешту: продукти (товари), які вважаються контрафактними;

- матеріали та обладнання, призначені для виготовлення та використання зазначеної продукції;
- документи, рахунки та інші елементи, які можуть слугувати доказами дій, за які передбачена адміністративна відповідальність.

Адміністративно-правова природа права інтелектуальної власності – це система адміністративних заходів, що застосовуються компетентними державними органами для відновлення порушеного права, усунення порушень права інтелектуальної власності та умови покладення обов'язку поновити порушене право, а також притягнути правопорушника до відповідальності.

Згідно з позицією М. Галянтича адміністративно-правовий захист здійснюється переважно в процесуальній формі та становить зміст адміністративно-судової діяльності державних органів, має тимчасовий характер [20].

Існуючий на сьогодні інститут адміністративної та судової відповідальності за злочини у сфері інтелектуальної власності виступає гарантом виконання органами влади своїх безпосередніх функцій і обов'язків у цій сфері та слугує важелем ефективності протидії злочинності та забезпечення належного захисту об'єктів інтелектуальної власності.

Адміністративна відповідальність за порушення законодавства у сфері інтелектуальної власності є різновидом адміністративної відповідальності за окремий вид злочину, а тому має всі ознаки та принципи комплексного інституту адміністративної відповідальності. Отже, завершивши аналітичну перевірку висловлених у науці адміністративного права теоретичних положень щодо проблеми адміністративної відповідальності, можна сформулювати поняття адміністративної відповідальності за порушення законодавства у сфері інтелектуальної власності.

Враховуючи поняття юридичної відповідальності в цілому та розглянуті ознаки адміністративної відповідальності, адміністративну відповідальність за порушення законодавства у сфері інтелектуальної власності можна визначити як виконання адміністративного стягнення, встановленого та застосованого

уповноваженим органом до винної особи, що вчинила адміністративне правопорушення у сфері інтелектуальної власності, підлягає стягненню, передбаченому Кодексом України про адміністративні правопорушення в порядку, встановленому законом.

Треба також зазначити, що адміністративна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності та адміністративно-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності є абсолютно різними поняттями, які не слід плутати.

Можливості захисту прав інтелектуальної власності передують адміністративній відповідальності за порушення таких прав. Після порушення прав інтелектуальної власності особа в адміністративному порядку звертається до Антимонопольного комітету України.

Розглянемо практику розгляду Антимонопольним комітетом України справ щодо незаконного використання упаковки для товарів без дозволу (згоди) суб'єкта господарювання, який раніше використовував її у господарській діяльності.

Одним із характерних прикладів є випадок ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я», яка виготовляла лікарські засоби без дозволу ТОВ «Фармацевтична компанія «Дарниця», використовуючи дизайн упаковки препарату «Цитрамон-Здоров'я», що нагадує дизайн упаковки препарату. «Цитрамон-Дарниця», яке раніше у своїй господарській діяльності почало використовувати ПАТ «Фармацевтична компанія «Дарниця» як ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я», що могло призвести до плутанини з діяльністю ПАТ «Фармацевтична компанія «Дарниця», зазначає АМКУ. що дизайн упаковки препарату «Цитрамон-Дарниця» подібний до дизайну упаковки препарату «Цитрамон-Здоров'я». Такі дії ТОВ «Фармацевтична компанія «Здоров'я» могли призвести до змішування з діяльністю ПАТ «Фармацевтична компанія «Дарниця», на яку АМКУ наклав штраф у розмірі 10 191 755 (десять мільйонів сто дев'яносто одна тисяча сімсот п'ятдесят п'ять гривень) [13].

Довести порушення недобросовісної конкуренції у сфері інтелектуальної власності з боку АМКУ досить складно і вимагає спеціальних знань, аналізу

різноманітних доказів тощо. Притягувати до суду за порушення Закону про недобросовісну конкуренцію компанії можна лише після повного розслідування всіх відповідних обставин та після встановлення факту змішування діяльності двох компаній.

Так, відповідно до Закону «Про захист економічної конкуренції» доказами у справі можуть бути будь-які фактичні дані, які дають змогу встановити наявність чи відсутність правопорушення. Ці дані отримують за допомогою: декларацій сторін і третіх осіб, декларацій посадових осіб і громадян, письмові докази, експертні висновки.

Соціологічні дослідження також можуть бути використані як доказ у справах про недобросовісну конкуренцію та інтелектуальну власність.

Наприклад, такі огляди можуть проводитися для визначення обставин, що стосуються:

- подібності або ступеня змішання між марками;
- втрата/набуття товарним знаком розрізняльної здатності;
- можливість введення споживача в оману.

Відповідно до чинного законодавства можливість захисту від недобросовісної конкуренції не пов'язана виключно з наявністю права потерпілої сторони на відповідну інтелектуальну власність. Тому важливо не лише зареєструвати права інтелектуальної власності, а й добросовісно їх використовувати, щоб максимально захистити компанії від можливих звинувачень у недобросовісній конкуренції.

Механізм захисту інтелектуальної власності та боротьби з недобросовісною конкуренцією будується з кількох складових, і основним елементом цієї структури є законодавство про захист від недобросовісної конкуренції, що в свою чергу є безпосереднім регуляторним органом у межах впливу держави на всі економічні процеси, які відбуваються в країнах з ринковою економікою.

Аналіз особливостей практики розгляду справ про захист від недобросовісної конкуренції є необхідною частиною забезпечення ефективного правозастосування та вдосконалення правового регулювання, оскільки

розкриває підходи до правозастосування, забезпечує прозорість законодавства та передбачуваність його застосування.

Справи про недобросовісну конкуренцію дуже часто трапляються, але не всі справи розкриваються. Причини – перевантаженість відділу та недостатньо активна позиція постраждалих від порушень виробників і споживачів. Можливо, така пасивність пояснюється незнанням контрзаходів. У більшості випадків недобросовісна поведінка щодо конкурента є порушенням конкуренції та прав інтелектуальної власності.

3.2. Цивільно-правовий та господарсько-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності

Основоположним показником цивілізованості суспільства в усі часи був і залишається ступінь його уваги до розвитку науки, культури і техніки. Зрештою, вирішення економічних проблем залежить від того, наскільки значним є інтелектуальний потенціал суспільства, наскільки високий його культурний розвиток.

В останні роки технологічно та економічно розвинуті країни світу поставили науку та її результати на перший план як основу своєї економічної (а в деяких випадках і політичної) стратегії. Очевидним фактом є те, що сьогодні від рівня освіти та обсягу накопичених знань значною мірою залежить ефективність економіки, науково-технічний рівень виробництва, соціально-економічний прогрес загалом, зрештою, добробут суспільства. суспільства, про рівень і ефективність творчої діяльності в цьому суспільстві. Не буде перебільшенням сказати, що однією з найпотужніших рушійних сил розвитку цивілізації є творча діяльність особистості.

Від ефективності державного захисту прав інтелектуальної власності значною мірою залежить не лише розвиток творчого та інтелектуального

потенціалу громадян, а й визнання країни повноправним учасником міжнародного ринку інтелектуальної власності.

Неповнота та недосконалість (через відсутність теоретичних розробок) цивільного законодавства у сфері захисту від плагіату, у свою чергу, призводить до проблем теоретичного характеру, пов'язаних із визначенням сутності правовідносин, що виникають у разі таких порушень [46].

Цивільні інструменти захисту права інтелектуальної власності, котрі зазвичай реалізуються в судовому порядку, являють собою встановлені законом заходи матеріально-правового характеру, які застосовуються з метою визнання та відновлення порушеного права інтелектуальної власності, а також вплив на винного.

Виділяють загальні способи захисту прав інтелектуальної власності і спеціальні. Загальні способи захисту прав інтелектуальної власності передбачені частиною другою статті 16 Цивільного Кодексу України та частиною другою статті 20 Господарського Кодексу України.

Згідно до статті 20 Господарського Кодексу кожен суб'єкт господарювання та споживач мають право на захист своїх прав та законних інтересів. Права та законні інтереси зазначених суб'єктів захищаються шляхом:

- визнання наявності або відсутності прав;
- визнання повністю або частково недійсними актів органів державної влади та органів місцевого самоврядування, актів інших суб'єктів, що суперечать законодавству, ущемлюють права та законні інтереси суб'єкта господарювання або споживачів; визнання недійсними господарських угод з підстав, передбачених законом;
- відновлення становища, яке існувало до порушення прав та законних інтересів суб'єктів господарювання;
- припинення дій, що порушують право або створюють загрозу його порушення;
- присудження до виконання обов'язку в натурі;

- відшкодування збитків;
- застосування штрафних санкцій;
- застосування оперативно-господарських санкцій;
- застосування адміністративно-господарських санкцій;
- установа, зміни і припинення господарських правовідносин;
- іншими способами, передбаченими законом [2].

Спеціальні способи захисту прав інтелектуальної власності визначені статтею 432 Цивільного Кодексу України та профільними законодавчими актами.

Суд відповідно до статті 432 Цивільного Кодексу України може постановити рішення про:

- 1) вжиття невідкладних заходів, щоб запобігти порушенню прав інтелектуальної власності та забезпечення відповідних доказів;
- 2) припинення пропуску через митний кордон України товарів, ввезення або вивезення яких здійснюється з порушенням прав інтелектуальної власності;
- 3) вилучення з ринку товарів, виготовлених або реалізованих з порушенням прав інтелектуальної власності;
- 4) вилучення з обігу матеріалів та інструментів, які використовуються переважно для виготовлення товарів з порушенням прав інтелектуальної власності;
- 5) застосування одноразового штрафу замість відшкодування збитків за неправомірне використання об'єкта інтелектуальної власності;
- 6) оприлюднення в засобах масової інформації відомостей про порушення прав інтелектуальної власності та змісту судового рішення щодо цього порушення [5].

Цивільні права та інтереси котрі підпадають під захист, включають сукупність норм як матеріального, так і процесуального характеру, спрямованих

на забезпечення належної втілення права на захист, яке є важливою частиною, байдуже якого суб'єктивного права.

Цивільно-правовий захист прав інтелектуальної власності полягає в застосуванні способів, що передбачені законодавством: припинення порушення, відновлення порушених прав (особи, права якої було порушено), притягнення порушників до відповідальності.

Н.С. Кузнєцова слушно зазначає, що активна позиція законодавця в питанні формування дієвих правових норм для проведення дієвого захисту прав інтелектуальної власності, необхідно забезпечувати повну реалізацію прав інтелектуальної власності, становлять невід'ємну частину першочергових завдань уряду сучасної прогресуючої країни [32, с. 21-29].

Відповідно до підходів, сформульованих у науковому вченні, правовідносини, що виникають у зв'язку з порушенням цивільних прав та їх захистом, відносять до охоронних правовідносин.

Так, Кархалев Д. М. визначає правовідносини цивільного захисту як самостійні правовідносини, що виникають на основі охоронних норм права між потерпілим і правопорушником у разі порушення (або встановлення загрози порушення) права, змістом якого є суб'єктивне охоронне право та суб'єктивний обов'язок захисту, який здійснюється з метою забезпечення захисту ушкодженого суб'єктивного права (або відновлення правового становища).

Харитонова О.І. зазначає, що охоронні правовідносини виникають при порушенні цивільних прав учасників цивільних правовідносин, а відтак і норм цивільного права [53].

Таким чином, вони виступають втіленням реакції управненого суб'єкта (в рамках норм цивільного права, забезпеченого підтримкою органів державної влади) на негативну поведінку учасника цивільних прав.

Особливості цивільно-правового захисту права інтелектуальної власності полягають, насамперед, у застосуванні таких правових механізмів (засобів чи способів), які, як правило, забезпечують усунення перешкод у здійсненні права

власності та відновлення права власності та майновий стан потерпілого власника за рахунок майна порушника або іншої зобов'язаної особи.

Цьому повною мірою не можуть сприяти норми інших галузей права, зокрема кримінального, санкції яких у вигляді покарань (конфіскація, штраф) спрямовані насамперед на особу правопорушника чи його майно. Крім того, у багатьох випадках потерпілий від злочину може бути зацікавлений не в притягненні правопорушника до кримінальної відповідальності, а у відшкодуванні матеріальної шкоди, поверненні викраденого майна, що вже досягнуто в цивільному праві [48].

В останні десятиліття зросла важливість посилення охорони авторського права та суміжних прав. Це переплітається з двома головними чинниками:

- 1) перший фактор – різко збільшується ціна на об'єкти авторського права і суміжних прав, незаконне відтворення яких може приносити значний дохід;
- 2) другий фактор пояснюється появою новітніх технологій відтворення та використання «продуктів», котрі підпадають під охорону чинного законодавства.

Особливої привабливості набуває незаконне тиражування та застосування даних «продуктів». Дана проблематика підсилюється тим, що така протиправна діяльність часто перебуває поза контролем відповідних органів. Високі прибутки від незаконного тиражування та використання об'єктів авторського права і суміжних прав шляхом хабарництва дозволяють обійти державний контроль за зазначеними процесами.

Одним із важливих питань притягнення до відповідальності порушника власності є питання визначення майнової шкоди, заподіяної особі вчиненим злочином.

Це питання висвітлене в цивільному законодавстві, але там питання виникає при судовій оцінці суті порушення, оскільки тут відіграє роль кілька факторів, кожен з яких має може суттєво вплинути на остаточне рішення:

- 1) суб'єктивна думка кожної особи (особливо судді) про те, що саме вважається серйозним порушенням, а що – незначним, оскільки визначення

ступеня тяжкості порушення авторського права і суміжних прав безпосередньо залежить від діяльності юриста в справі, особиста думка суду, та суспільне ставлення до злочину;

2) розмір завданої моральної шкоди, що вже є досить спірним питанням у будь-якій судовій справі;

3) найбільш складним є питання про встановлення майнової шкоди, заподіяної особі злочином. Очевидною є необхідність застосування відповідної категорії знань, яка допоможе визначити її конкретний обсяг.

Також у зв'язку з повною комп'ютеризацією постають дуже важливі питання щодо захисту авторських прав авторів комп'ютерних програм, розповсюдження піратських звуконосіїв, відеограм, комп'ютерних програм і багато іншого через Інтернет. Ця проблема нині дуже актуальна, а на державному рівні мало продумується та вирішується.

Для вирішення проблеми судової оцінки самого злочину можна запропонувати розробити, розрахувати та затвердити законодавчо чіткі кількісні компенсації за різні види порушень прав інтелектуальної власності.

3.3. Кримінально-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності

Кримінальний Кодекс України містить статті, що присвячені захисту прав інтелектуальної власності, а саме, у Розділі V «Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина». Стаття 176 Кримінального Кодексу України передбачає кримінальну відповідальність за порушення авторського права і суміжних прав за:

1) незаконне відтворення та розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм та баз даних;

2) незаконне відтворення та розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- і відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації;

3) інше умисне порушення авторського права і суміжних прав.

Кримінальна відповідальність за вчинення названих дій настає за таких умов:

— завдали особам, що мають авторське право або суміжні права шкоду у великому розмірі;

— такі ж дії, що заподіяли правовласникам шкоду в особливо великому розмірі або вчинені повторно.

Названі дії можуть каратися штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або виправними роботами або позбавленням волі на строк до двох років [3].

Відповідно стаття 177 Кримінального Кодексу України передбачає аналогічну відповідальність за порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію [3].

Стаття 229 Кримінального Кодексу України зазначає, що за порушення права на об'єкти інтелектуальної власності, а саме: незаконне використання знака для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару, чи інше порушення права щодо цих об'єктів, якщо було завдано матеріальної шкоди у значному розмірі – видом покарання може бути штраф від однієї до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [3].

Треба зазначити, що у статті 51 Кримінального Кодексу України наводиться перелік видів покарання, які застосовує суд за вчинення кримінального правопорушення:

- штраф;
- позбавлення права обіймати певну посаду;
- позбавлення права займатися певним видом діяльності;

- виправні та громадські роботи;
- конфіскація майна;
- арешт;
- обмеження свободи на відповідний термін;
- позбавлення волі на певний строк або довічно тощо [3].

Завдання кримінального судочинства полягає у захисті прав і законних інтересів причетних до нього фізичних і юридичних осіб, а також повне та швидке розкриття злочинів, викриття винних з метою притягнення до відповідальності кожного, хто вчинив злочин, і не є невинними. В процесі проведення кримінального провадження в ньому приймають участь обвинувачений, підозрюваний, захисник і потерпіла особа (особи), цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники [39, с.81-87].

У тому випадку, коли вище викладені дії були здійснені повторно або за попередньою змовою групою осіб або завдали майнової шкоди у великому розмірі, вони несуть покарання у вигляді штрафу від однієї тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або альтернативним видом покарання у виді виправних робіт на термін від двох до п'яти років волі на той самий строк з конфіскацією всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютера [3].

Якщо правопорушення вчинено службовою особою, яка використовує своє службове становище, то видом покарання буде штраф від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арештом на строк до шести місяців, або обмеженням волі на термін від трьох до шести років з додатковим покаранням у виді позбавлення права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років [3].

При цьому матеріальна шкода завдана в значному розмірі визначається розміром, що у двадцять та більше раз буде перевищувати неоподатковуваний мінімум доходів громадян; шкода, що була завдана у великому розмірі — визначається розміром, що у двісті та більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; тоді коли шкода, що була завдана

особливо великому розмірі — визначається розміром, що у тисячу та більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Виготовлення, експорт та імпорт носіїв інформації для лазерних систем зчитування, а також експорт та імпорт пристроїв чи сировини для їх виробництва також визнаються кримінальними злочинами.

У разі вчинення зазначених дій у великих розмірах, то злочин карається обмеженням волі на термін до п'яти років.

Треба зазначити, що порушник притягується до кримінальної відповідальності за дії, що розглядаються, за наданим до суду позовом потерпілого. Подаючи позов до суду, особа, права якої було порушено, в ньому зазначає такі питання:

- коли, ким і де вчинено протиправну дію;
- у чому конкретно вона проявляється та чим можна підтвердити прохання потерпілого про притягнення порушника до кримінальної відповідальності.

Протиправне застосування винаходу у власних корисливих цілях, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин та привласнення авторства на них або інше умисне порушення права на ці результати науково-технічної творчості, а також незаконні використання товарного знака, фірмового найменування та голографічного маркування або інше умисне порушення прав на ці знаки є кримінальним злочином.

За порушення права на комерційну таємницю законодавством України передбачена кримінальна відповідальність. Кримінальний злочин щодо комерційної таємниці це , відповідно до статті 231 Кримінального Кодексу України, умисні дії, які спрямовуються на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, та мають на меті розголошення чи інше використання таких відомостей.

Під комерційною таємницею можна розуміти відомості, які пов'язані з виробництвом, технологіями, управлінням, фінансами та іншою діяльністю

суб'єкта господарської діяльності, розголошення яких може завдати шкоди його інтересам [3].

Коли винних осіб притягують до кримінальної відповідальності це жодним чином не перешкоджає потерпілим подавати цивільний позов для покриття завданої шкоди.

Тому мінімально можливе покарання – штраф у розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Максимальне покарання – шість років позбавлення волі.

Як правило, ті особи, які стали прихильниками декриміналізації порушення прав інтелектуальної власності як кримінального правопорушення, зосереджуються лише на максимально можливому виді санкцій, вважаючи, що шість років позбавлення волі за порушення авторських прав є неадекватною мірою відповідальності.

Можна звернути увагу на працю В. Д. Гулкевича, в якій він досліджує питання кримінально-правової охорони авторського права та суміжних прав. Проаналізувавши статтю 176 Кримінального Кодексу України, автор дійшов висновку, що чинна редакція передбачає кримінальну відповідальність лише за порушення майнових прав автора [22].

Також привертає увагу праця В. Б. Харченка, у якій автор досліджує кримінально-правову охорону прав інтелектуальної власності в Україні, і розглядає перспективи розвитку та гармонізації з європейським законодавством. Також В.Б. Харченко пропонує створити самостійний розділ у Кримінальному Кодексі України щодо злочинів у сфері інтелектуальної власності [54].

Висновки до Розділу 3

Виділяють такі способи захисту прав інтелектуальної власності: адміністративно-правовий, цивільно-правовий та господарсько-правовий, кримінально-правовий.

Правова основа адміністративно-правового захисту складається із Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів України: "Про захист від недобросовісної конкуренції", "Про авторське право і суміжні права", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про охорону прав на сорти рослин" тощо. Завдяки органам державного управління здійснюється адміністративно-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності.

Основні адміністративні правопорушення вказані у статтях 51-2, 164-3, 164-13, 164-17, 164-18 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

За основну мету у здійсненні адміністративно-правового захисту можна вважати необхідність дотримання балансу інтересів суб'єктів суспільних відносин, які регулюються правовими нормами.

Виділяють загальні способи захисту прав інтелектуальної власності і спеціальні. Загальні способи захисту прав інтелектуальної власності передбачені частиною другою статті 16 Цивільного Кодексу України та частиною другою статті 20 Господарського Кодексу України.

Спеціальні способи захисту прав інтелектуальної власності визначені статтею 432 Цивільного Кодексу України та профільними законодавчими актами.

Особливості цивільно-правового захисту права інтелектуальної власності полягають, насамперед, у застосуванні таких правових механізмів (засобів чи способів), які, як правило, забезпечують усунення перешкод у здійсненні права власності та відновлення права власності та майновий стан потерпілого власника за рахунок майна порушника або іншої зобов'язаної особи.

Цивільно-правовий захист характеризується правовими заходами, які мають примусовий характер та спрямовуються не на покарання правопорушника, а на відшкодування завданої шкоди.

Кримінальна відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності наводиться у статтях 176, 177, 229 Кримінального Кодексу України.

Завдання кримінального судочинства полягає у захисті прав і законних інтересів причетних до нього фізичних і юридичних осіб, а також повне та швидке розкриття злочинів, викриття винних з метою притягнення до відповідальності кожного, хто вчинив злочин, і не є невинними.

Наразі немає єдиної надійної, цілісної системи правового захисту прав інтелектуальної власності, адже проблему відповідальності за злочини, що посягають на інтелектуальну власність, можна віднести до малорозроблених у теорії кримінального права. Зокрема, нечіткість формулювань у положеннях нормативно-правових актів є однією з проблем кримінально-правової охорони інтелектуальної власності, і це сприяє неправильному, двозначному трактуванню закону.

ВИСНОВКИ

Аналізуючи форми та способи захисту інтелектуальної власності в Україні, впливають такі висновки:

1. «Охорона» та «захист» прав інтелектуальної власності не є тотожними поняттями, вони мають різне функціональне призначення та механізми реалізації, і в цілому співвідносяться як загальне та спеціальне поняття: більш широка категорія «охорона» серед різноманітних засобів забезпечення правового порядку об'єкта права інтелектуальної власності також охоплює і «захист» таких прав.

2. Прогрес сьогодення і сучасні технології дозволяють з легкістю публікувати, поширювати та копіювати будь-яку інформацію, що приводить до порушень прав інтелектуальної власності. Законодавство дає чіткий перелік щодо видів порушень авторського права та суміжних прав, до яких можна віднести: піратство, плагіат, камкординг, кардшейрінг підроблення, зміна чи вилучення інформації, здійснення дій, які порушують права об'єктів авторського права і суміжних прав тощо. Можна виділити піратство та плагіат як два найпоширеніші види порушення авторського права та суміжних прав в Україні.

Навідміну від авторського права та суміжних прав у патентному праві не має чітковизначеного переліку видів порушення патентних прав. У законодавстві вказується лише на те, що будь-яке посягання на патентні права, що визначаються законом, можна вважати порушенням. Законодавство у сфері патентного права потребує вдосконалення щодо цього питання.

3. Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності є однією форм захисту інтелектуальної власності в Україні.

Неюрисдикційна форма захисту прав інтелектуальної власності проявляється головним чином у самозахисті, коли особа не звертається до державних компетентних органів та до суду, а намагається захиститись власними силами.

Особа, права якої порушено застосовує засоби протидії, які законом не заборонені та не суперечать моральним засадам громадськості.

Самозахист у свою чергу складається з претензійної роботи, знаків охорони інтелектуальної власності, технічних засобів захисту.

Заходи оперативного впливу можна розглядати як самостійні способи захисту, хоч їм і притаманна низка спільних ознак із способами самозахисту.

Також позасудова медіація є досить ефективним методом вирішення спорів щодо інтелектуальної власності. Визначення особливостей застосування медіації при вирішенні окремих категорій спорів у сфері права інтелектуальної власності є важливим і визначає важливість подальших наукових досліджень у цій сфері.

У випадку коли використання неюрисдикційної форми захисту прав інтелектуальної власності не дало очікуваного результату особі, права якої порушено, доцільно звернутися за захистом у порядку юрисдикційної форми захисту прав інтелектуальної власності.

4. Юрисдикційна форма захисту містить у собі великий потенціал, що здатен забезпечити врегулювання правовідносин у сфері інтелектуальної власності на досить високому рівні.

Юрисдикційна форма захисту здійснюється в судовому (загальному) порядку та адміністративному (спеціальному) порядку.

Найефективнішою юрисдикційною формою захисту права інтелектуальної власності можна вважати судовий порядок, який здійснюється завдяки судам загальної юрисдикції, господарськими та адміністративними судами. В Україні судовий захист здійснюється на загальних принципах судочинства.

В адміністративному порядку особа, чиї права було порушено, звертається до Антимонопольного комітету України, Митної служби України, правоохоронних органів, Апеляційної палати УкрНОІВІ.

5. Правова основа адміністративно-правового захисту складається із Кодексу України про адміністративні правопорушення, законів України: "Про захист від недобросовісної конкуренції", "Про авторське право і суміжні права", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові

зразки", "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", "Про охорону прав на сорти рослин" тощо.

Завдяки органам державного управління здійснюється адміністративно-правовий спосіб захисту прав інтелектуальної власності.

Основні адміністративні правопорушення вказані у статтях 51-2, 164-3, 164-13, 164-17, 164-18 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Основна мета у здійсненні адміністративно-правового захисту полягає у необхідності дотримання балансу інтересів суб'єктів суспільних відносин, які регулюються правовими нормами.

Конфлікт виникає тоді, коли, з одного боку, держава повинна забезпечити захист та охорону прав інтелектуальної власності, а з іншого боку, людина може лише звернутися до держави за захистом. Тому очевидною є необхідність теоретичного визначення змісту адміністративно-правового захисту прав інтелектуальної власності. У найзагальнішому плані можна стверджувати, що захист здійснюється лише щодо прав, які були порушені, тоді як охорона має постійний характер і її завдання полягає насамперед у створенні умов для реалізації цих прав.

6. Виділяють загальні способи захисту прав інтелектуальної власності і спеціальні. Загальні способи захисту прав інтелектуальної власності передбачені частиною другою статті 16 Цивільного Кодексу України та частиною другою статті 20 Господарського Кодексу України.

Особливості цивільно-правового захисту права інтелектуальної власності полягають, насамперед, у застосуванні таких правових механізмів (засобів чи способів), які, як правило, забезпечують усунення перешкод у здійсненні права власності та відновлення права власності та майновий стан потерпілого власника за рахунок майна порушника або іншої зобов'язаної особи.

Тобто можна стверджувати, що цивільно-правовий захист характеризується правовими заходами, які мають примусовий характер та спрямовуються не на покарання правопорушника, а на відшкодування завданої шкоди.

7. Аналіз Кримінального Кодексу України у сфері захисту прав інтелектуальної власності дав зрозуміти, що наразі немає єдиної надійної, цілісної системи правового захисту прав інтелектуальної власності, адже проблему відповідальності за злочини, що посягають на інтелектуальну власність, можна віднести до малорозроблених у теорії кримінального права. Зокрема, нечіткість формулювань у положеннях нормативно-правових актів є однією з проблем кримінально-правової охорони інтелектуальної власності, і це сприяє неправильному, двозначному трактуванню закону.

Існує потреба у стандартизації процедур притягнення до відповідальності злочинців, вдосконаленні кримінального законодавства, та й загалом законодавчих засад захисту прав інтелектуальної власності. Це сприятиме ефективному судовому розгляду справ, а також встановленню відповідальності за злочини, не передбачені чинним законодавством, що сприятиме вдосконаленню національної системи захисту прав інтелектуальної власності та підвищенню гарантій захисту прав авторів, винахідників та інших творців об'єктів інтелектуальної власності, приведення законодавства України у відповідність до прав Європейського Союзу та покращення іміджу України у світі.

Роздробленість та розрізненість норм, що регулюють правовідносини у сфері інтелектуальної власності, не дозволяє власникам повною мірою реалізувати свої права. Правове регулювання результатів творчої діяльності потребує систематизації та подальшого вдосконалення з урахуванням досвіду зарубіжних країн. З огляду на те, що основним вектором розвитку України є інтеграція до європейської спільноти, особливого значення набуває правовий аналіз досягнень, а також моніторинг наступних кроків України в процесі наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Отже, подальше вивчення європейського правового досвіду у сфері захисту прав інтелектуальної власності є важливим для адаптації законодавства України до відповідної правової моделі ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : від 28 червня 1996 року № 256к/96-вр. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/>
2. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), – 2003. – №18-22 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 No 8073-X. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/>
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/para161>
6. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 23.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
7. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/236/96-вр#Text>
8. Про медіацію: Закон України від 16 лист. 2021 р. No 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text>
9. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі: Закон України від 15.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12>.
10. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг: Закон України від 15.12.1993 р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>.
11. Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15.12.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>.

12. Про порядок ведення претензійної та позовної роботи на підприємстві, в установі, організації: Рекомендації від 23.01.2007р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v14_7323-07#Text

13. Про порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції та накладення штрафу: Рішення Тимчасової адміністративної колегії Антимонопольного комітету України від 17 грудня 2020 р. № 793-р Офіційний сайт Антимонопольного комітету України. URL: <https://amcu.gov.ua/npras/pro-porushennya-zakonodavstva-pro-zahist-vid-nedobrosovisnoyi-konkurenciyi-ta-nakladennya-shtrafu-27>

14. Пояснювальна записка до проекту Закону України Про вищий суд з інтелектуальної власності від 29.12.2021 № 6487 – Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/GI06744A?an=3>

15. Башурин Н. Неюрисдикційні форми захисту науково-технічної інформації. Підприємництво, господарство і право : науково-практичний господарсько-правовий журнал. 2020. № 2. С. 5-11.

16. Бігняк О.В. Захист корпоративних прав. Співвідношення категорій «форми захисту», «способи захисту» та «засоби захисту». Юридичний вісник: щоквартальний журнал. 2013. № 2. С. 43–48.

17. Бойко А. Р. Захист права інтелектуальної власності в Україні //Літописець: Збірник V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Права людини: історичний вимір і сучасні тенденції»(м. Житомир, 7 грудня 2017 року). – 2018. – №. 13. – С. 136-138.

18. В. Валле. Парадокси права інтелектуальної власності : монографія. Київ : Освіта України, 2010. 448с.

19. Василенко І. Перспективи застосування медіації у захисті права інтелектуальної власності / І. Василенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://human-rights.unian.ua/403458-perspektivi-zastosuvannya-mediatsiji-u-zahistiprav-intelektualnoji-vlasnosti.html>.

20. Галянтич М. Адміністративно-правовий захист прав суб'єктів промислової власності // Інтелектуальна власність. – 2001. – № 1-2. – С. 14-17.

21. Гринько Р.В. Заходи оперативного впливу та способи самозахисту: порівняльно-правовий аналіз. Міжнародний вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2014. №9-2. 159-162 с.
22. Гулкевич В. Д. Кримінально-правова охорона авторського права і суміжних прав [Текст]: дис. ... канд. юрид. наук :12.00.08 / Гулкевич Володимир Дмитрович; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2008. – 218 с.
23. Діденко Л. В. Співвідношення судових та поза- судових способів захисту цивільних прав. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2020. № 3. С. 44-49.
24. Дроб'язко В. С., Дроб'язко Р. В. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – 512 с.
25. Дроб'язко В.С., Міндул А.В., Орлюк О.П., Тверезенко О.О., Штефан О.О., та ін. ; за заг. ред. д.ю.н. О.П. Орлюк. Захист прав інтелектуальної власності в Україні: проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування: монографія. Київ : ТОВ «Лазуріт-Поліграф», 2009. 242 с.
26. Єрмоленко В. А. Умови, що сприяють вчиненню злочинних порушень у сфері авторського права та суміжних прав / В. А. Єрмоленко // Держава та регіони. Серія: Право. – 2009. – № 4. – С. 42–47.
27. Золота В.Л. Адміністративно-правова охорона права інтелектуальної власності у сфері наукової діяльності в Україні : дис...канд.юр.наук : 12.00.07. Суми, 2019. 229 с.
28. Ізбаш О.О. Поняття та основні засади медіації у сфері інтелектуальної власності. International scientific conference. 2021. 60-63 с.
29. Інтелектуальне право України / за заг. ред. проф. О.С. Яворської. Тернопіль : Підручники і посібники, 2016 р. 608 с.
30. Капіца Ю. М. Охорона авторського права на наукові журнали та монографії у цифровому вигляді для забезпечення використання іноземними користувачами //Наука України у світовому інформаційному просторі. – 2018.

- 31.** Кодинець А.О. Захист прав інтелектуальної власності в умовах впровадження судової реформи. Підприємництво, господарство і право. 2018. No 3. С. 9–13.
- 32.** Кузнецова Н.С. Проблеми захисту прав інтелектуальної власності в Україні / Н.С. Кузнецова, О.В. Кохановська // Право України. – 2011. – № 3. – С. 21–29.
- 33.** Кузнецова Ю. В. Актуальні питання правової охорони та правового захисту об'єктів права інтелектуальної власності в Україні URL: <http://ves.pstu.edu/article/view/133627>
- 34.** Кулініч О.О. Право інтелектуальної власності : навч. Посібник / О.О. Кулініч, Л.Д. Романадзе. – Одеса : Фенікс, 2011. – 492 с.
- 35.** Лихолат І. П. Юрисдикційні засоби врегулювання та вирішення правових спорів в Україні. Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. 2018. Том 1. С. 15-20.
- 36.** Макушев П.В., Руденко І.О. Теоретичні засади адміністративної відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності. Право і суспільство. 2020. № 5. 83-89 с.
- 37.** Мельник О.В. Проблемні питання стосовно захисту прав інтелектуальної власності / О.В. Мельник // Митна справа. – 2003. - № 1. – С. 110 – 115
- 38.** Миджин Г. Є. Способи та засоби забезпечення законності у сфері захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності. Юридичний бюлетень. 2020. Випуск 13. С. 131-138.
- 39.** Недогібченко Є. Г. Кримінально-правовий захист об'єктів індивідуалізації в Україні та за кордоном. - С. 81-87.
- 40.** Орлюк О.П. Захист прав інтелектуальної власності: проблеми правозастосування / О.П. Орлюк // Інтелектуальна власність. – 2007. - № 2. – С. 24 – 29
- 41.** Панасюк К.Т. Порушення патентних прав. Проблеми цивільного та господарського права. Південноукраїнський правничий часопис. 2019. 57-60 с.

- 42.** Панасюк О. О. Поняття та класифікація форм захисту авторських прав. Форум права. 2013. № 1. С. 758-762.
- 43.** Петренко В., Левицький В. Удосконалення системи судового захисту прав інтелектуальної власності. Теорія і практика інтелектуальної власності 1/2015. 64-70 с.
- 44.** Потоцький М.Ю. Господарсько-правовий захист інтелектуальної власності в Україні : монографія / М.Ю. Потоцький. – К. : Персонал, 2014. – 620 с.
- 45.** Право інтелектуальної власності в Інтернеті : [наук.-практ. посібник] / С.А. Петренко, В.М. Троцька. К.: НДІ інтелектуальної власності НАПрНУ, «НВП «Інтерсервіс», 2013. 288 с.
- 46.** Право інтелектуальної власності: академ. курс / за заг. ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – К., 2004. – 672 с.
- 47.** Тарасенко Л.Л. Вирішення спорів щодо порушення патентних прав. Часопис Київського університету права: український науково-теоретичний часопис. 2016. № 2. С. 255–259. URL: http://kul.kiev.ua/doc/CHAS16_2.pdf
- 48.** Томма Р. П. Порушення авторських і суміжних прав та відповідальність за їх учинення / Р. П. Томма, В. І. Варивода // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 1. – С. 53–56
- 49.** Ульянова Г. О. Актуальні питання запровадження медіації у сфері права інтелектуальної власності / Г. О. Ульянова // Південно-український правничий часопис. – 2010. – № 3. – С. 66–68.
- 50.** Ульянова Г.О. Методологічні проблеми цивільно-правового захисту прав інтелектуальної власності від плагіату : дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.03. Одеса. 2015. 433 с. URL: <https://bit.ly/2JBhS3H>
- 51.** Харитонов О.Є. Класифікація цивільних правовідносин: спроба новації у підходах / Є.О. Харитонов // Наукові праці Одеської національної юридичної академії : зб. наук. праць. – Т. VII. – Одеса : Юрид. літ-ра, 2008. – С. 136–143.

52. Харитоновна О. І., Харитонов Є. О., Ківалова Т. С., Дмитришин В. С., Кулініч О. О. та ін. Право інтелектуальної власності : підручник. К. Юрінком Інтер. 2021. 540.

53. Харитоновна О.І. Співвідношення категорій «правовідносини інтелектуальної власності» та «регулятивні, організаційні, охоронні цивільні правовідносини» / О.І. Харитоновна // Актуальні проблеми держави та права Вип. 65. – Одеса : Юрид. літ-ра, 2012. – С. 115–125.

54. Харченко В. Б. Кримінально-правова охорона прав на результати творчої діяльності та засоби індивідуалізації в Україні : монографія / В. Б. Харченко. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – 480 с.

55. Харченко В. Б. Суспільно-небезпечні наслідки злочинного порушення прав на об'єкти інтелектуальної власності / В. Б. Харченко // Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Серія «Право». – 2011. – Випуск 9. – С. 229–233.

56. Шабалін А. В. Актуальні питання захисту права інтелектуальної власності: навчально-практичний посібник. НДІ ІВ НАПрН України. Київ : Інтерсервіс, 2020. 160 с.

57. Шевчук Н.В. Самозахист як спосіб захисту прав інтелектуальної власності. Малий і середній бізнес (право, держава, економіка). 2009. № 3-4.

58. Яворська О. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – №. 7. – С. 26-30.